

SOKNDAL KOMMUNE

**TILTAKSSTRATEGI FOR SPESIELLE
MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL)**

2016-2019

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning

1.1 Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

2.0 Strategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket i Sokndal 2016-2019

2.1 Ferdsel og tilgjengelighet

2.2 Biologisk mangfold

2.3 Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt

2.4 Kulturmiljø / kulturminner

2.5 Freda og verneverdige bygninger

3.0 Aktivitetsbudsjett (prioriteringer av tiltak i jordbruket for 2016-2019)

1.0 Innledning

1. januar 2004 overtok kommunene råderetten over midler som skal gå til miljøtiltak i landbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Midlene gis i samlet pott til kommunene, som får i oppgave å fordele midlene lokalt. Kommunen skal utarbeide tiltaksstrategi og fatte vedtak om tildeling av midler til søker. Fylkesmannen skal tildele midler til kommunen, være veileder, klageinstans og utføre kontroller. Ved tildeling av midler vil Fylkesmannen se på hvilken aktivitet som har vært i kommunen tidligere og kommunen sin egen tiltaksstrategi, samt oppfølging av denne. Den strategi som nå presenteres (2016-2019) erstatter tidligere strategi (2012-2015). Landbrukskontoret har ikke funnet grunn til å foreta vesentlige endringer i den nye strategiplanen, i forhold til den forrige. Årsaken til dette ligger dels i at de landbrukspolitiske føringer innen kulturlandskaps- og miljøtiltaksregimet i hovedsak ikke er endret, og dels i at vi ser det som fornuftig å få et langsiktig perspektiv innenfor de satsingsområdene som er valgt.

I 2005 ble det vedtatt og innført Regionalt Miljøprogram (RMP) i Rogaland. Formålet med dette programmet sammenfaller i stor grad med strategien for SMIL, slik at det er viktig å se sammenheng mellom de to ulike tilskuddsordninger. RMP er et årlig tilskudd som ytes til de som er berettiget dette etter gjeldende forskrift. SMIL midler gis som et engangstilskudd og tildeles etter særskilt søknad og er gjenstand for prioriteringer.

For kommende strategiperiode søkes det om et beløp på NOK 940.000. Fordelingen fremgår av vedlagte aktivitetsplan.

Når kommunene skal behandle søknader fra brukerne, tas det utgangspunkt i følgende forskrift:

- **Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)**

1.1 Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Fastsatt av Landbruksdepartementet 4. februar 2004 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 23 (jordlova) § 3 og § 18. Forskriften ble sist endret 17.02.2015. Endringen medfører blant annet at tilskudd nå bare kan gis til foretak som oppfyller vilkårene i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket §§ 2 og 4 – (produksjonstilskuddsforskriften). Det må foreligge tillatelse fra landbrukseiendommens eier til gjennomføring av prosjekt eller tiltak hjemlet i SMIL forskriftens §§ 4 og 5. I tillegg må søker oppfylle vilkår i forskrift 1. juli 1999 nr. 171 om gjødslingsplanlegging og forskrift 26. juli 2004 nr. 1138 om plantevernmidler, særlig forskriftens § 18 femte ledd.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) skal bidra til å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket utover det som kan forventes gjennom vanlig landbruksdrift.

Det kan gis støtte til å:

- Bevare biologisk mangfold knyttet til arter som har fått / får ekstra fokus i ny lov om naturmangfold (naturmangfoldloven av 2009)
- Holde gammel kulturmark og driftetradisjoner i hevd.
- Fremme tilgjengelighet og opplevelseskvalitet i landbrukets kulturlandskap.
- Bevare kulturminner og kulturmiljøer ved skjøtsel og landskapspleie.
- Bevare freda- og verneverdige bygninger som brukes i landbruksdriften eller annen næring på landbrukseiendommen.
- Tiltak som støtter opp om landbruksbasert næringsutvikling
- Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter i forhold til aktiviteter i kulturlandskapet som turstier, skjøtselplaner, forurensning m.m.

Kriterier for tildeling av SMIL midler:

- Tilskudd kan innvilges til foretak som oppfyller vilkårene i produksjonstilskuddsforskriften og vilkårene i gjødslingsplanleggingsforskriften, samt forskrift om plantevernmidler. Søker må være registrert i Enhetsregisteret og ha fått tillatelse av landbrukseiendommens eier til gjennomføring av prosjekt eller tiltak som nevnt i SMIL forskriftens §§ 4 og 5.
- Det kan ikke innvilges tilskudd til prosjekt eller tiltak på landbrukseiendommer som eies og drives av stat, fylke eller kommune med mindre tiltaket er et fellestiltak der en eller flere tilskuddsberettigede landbrukseiendommer er med.
- Tildelingene vil variere fra år til år og det kan derfor ikke gis forventninger om tilskudd for mer enn for ett år om gangen.
- Det må søkes på standard søknadsskjema. Søknaden må inneholde kostnadsoverslag og finansieringsplan, beskrivelse av tiltaket og kart over eiendommen.

Søknad om SMIL midler behandles fortløpende av kommunen.

2.0 Strategi vedrørende spesielle miljøtiltak i jordbruket i Sokndal 2016-2019

2.1 Ferdsel og tilgjengelighet

Det er svært viktig at det gis muligheter til å legge til rette for friluftsliv i landbrukets kulturlandskap. Ved å legge til rette for ferdsel her, får allmennheten tilgang til disse vakre områdene med kulturminner, gamle ferdselsårer, gammel kulturmark, verdifulle naturtyper. En får også en mer positiv holdning til landbruket. Samtidig får en styrt ferdselen til bestemte egnede områder som ikke kommer i konflikt med landbruket. Det tildeles årlig flere gjerdeklyvere til bønder i Sokndal for på en bedre måte legge til rette for allmenn ferdsel. Klyverne tildeles vederlagsfritt til søker.

Det vil også være mulighet for å etablere overnattingstilbud og andre tjenester i tilknytning til stisystemene som landbruksnæringen kan dra nytte av. Det har vært en prioritert oppgave å gi tilskudd til å fremme tilgjengelighet og opplevelseskvalitet i landbruksområdene. Opplev Dalane traséen danner et fint utgangspunkt. Opplev Dalane traséen er et turstinnett hvor en har tatt utgangspunkt i de gamle ferdselsveiene. Hele stinettet i Dalane er i dag ca. 130 km langt. I Sokndal starter løypen ved Nesvåg og ender opp på Moi i Lund.

Etablering av nye stisystemer i tilknytning til denne og mulighet for å etablere overnattingstilbud og andre tjenester i tilknytning til stisystemene bør prioriteres. Tiltak for å fremme tilgjengelighet, ferdsel, opplevelser og reiseliv langs opplev Dalane traséen og etablering / registrering av nye stisystemer med utgangspunkt i denne var satt opp med 1. prioritet i aktivitetsbudsjettet for 2012-2015 når det gjelder SMIL midler. Det er inngått avtale med Dalane Friluftsråd om registrering av alle stisystemer tilknyttet jordbrukets kulturlandskap i Sokndal. De registrerte turstier er lagt ut på nettstedet www.godtur.no, med omtale av turen og det er utarbeidet et oversiktskart på papirformat etter mal fra "På topp i Dalane". Det er allerede for 2011 innvilget noen midler til dette, og vi ønsket å prioritere dette høyt. Tiltak for fremming av ferdsel og utarbeiding av turstikart var gitt førsteprioritet i strategien for 2012 – 2015. Dette arbeidet er nå slutført. Ferdsel er prioritet nr. 1 i aktivitetsbudsjettet for 2016-2019.

2.2 Biologisk mangfold

Sokndal kommune har et rimelig rikt biologisk mangfold. Særlig vil vi peke på kystlyngheiene som er særlig inntakte i kommunen.

Det er verdifull lynghei i området mellom Jøssingsfjord og Åna Sira (Bu, Dydland, Reg, Mål, Sand og Løyning) og Årosåsen (nær Sokndalsstrand). Det er også betydelig med lynghei på Dufjell og Eia. Det er en prioritert oppgave å ta vare på disse lyngheiene. Lyngheiene har en gammel historie. Lyngheiene strekker seg fra Portugal og nordover til Nord-Norge. Lyngheiene ble til ved at skogen ble brent og lyngvegetasjonen holdt ved like ved regelmessig beiting, slått og brenning. I Sokndal har flere grunneiere startet opp med villsau. Disse har stor interesse i å ta vare på lyngheiene, da disse er viktig som forgrunnlag for villsau. Det er søkt om og innvilget midler fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) over handlingsplanen for kystlynghei for Dydland i 2011. I landbruksplanen i Sokndal vedtatt 11.02 2008 er det satt opp ett tiltak for å sikre verdifulle kystlyngheier.

Det er satt i gang et nasjonalt prosjekt i forhold til skjøtsel av kystlynghei. Dydland i Sokndal kommune er tatt inn i Nasjonal handlingsplan for kystlynghei og det er bevilget ekstramidler fra DN og Fylkesmannen for tiltak som tar sikte på å skjømte lyngheiarealet. Det er også søkt om og bevilget midler på Misstø / Sanden i Åna Sira.

I 2009 kom Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldlova). Dette er et lovverk som har betydning i forhold til prioritering av de midler Fylkesmannen stiller til rådighet. I tillegg har vi fra 2007 implementert EU direktiv 2000 / 60 / EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av rammer for Fellesskapets vannpolitikk (vanddirektivet). I dette direktivet finner vi mange bestemmelser som påvirker / legger føringer for nasjonal, regional og lokal landbrukspolitikk. Vi er inneforstått med at direktivet også medfører økt fokus på forurensing og håndtering / forebygging av denne. Dette vil på sikt kunne gi seg utslag i en høyere prioritering av SMIL søknader som tar sikte på begrensning av forurensing.

Tiltak for å ivareta det biologiske mangfold er satt opp med 2. prioritet i aktivitetsbudsjettet for 2016 – 2019.

2.3 Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt

For å få til en mer helhetlig og samordnet innsats, og for å bidra til prosesser som sikrer bredest mulig involvering og forankring i arbeidet med spesielle miljøtiltak, kan det gis tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekt. Formålet med slike prosjekt er å legge forholdene til rette for større helhetlige prosjekter over større områder. Det er et mål å utarbeide prosjekter som leder fram til planer for konkrete tiltak som er nevnt i forskriftens § 5. Dette kan være å opprettholde eller forbedre miljøkvalitetene i vassdragene og i kulturlandskapet. Prosjektet skal fremme helhetstenkning rundt miljøsatsing i et område, og gi tiltakene bedre samlet effekt.

Man kan for eksempel planlegge en miljøsatsing for et område (nedslagsfelt, dalside, grend, vassdrag o.l). Grunneiere, kommune og evt. andre berørte parter lager et prosjekt hvor de planlegger hva de ønsker å oppnå, og hvilke virkemidler en tenker seg å bruke for å nå dette målet.

Miljøvirkemidler fra både landbruks- og miljøforvaltningen kan brukes, og gjennom en slik samordning ønsker man å bidra til en mer helhetlig miljøforvaltning og mer effektiv bruk av tilskuddsmidlene.

Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjent kostnadsoverslag ved planlegging, organisering og prosjektarbeid.

Det kan ytes engangstilskudd med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag.

Planleggings- og tilretteleggingsmidler kan nyttes til:

- Informasjonsmøter / idédugnader / folkemøter lokalt
- Støtte til informasjonsmateriell (faglitteratur, kart, osv)
- Utgifter til kontormateriell, kopiering, trykking av rapport, telefon, foto, porto, osv.)
- Kjøp av faglig assistanse / utgreiinger på fagområde prosjektet ikke selv har kompetanse (f.eks forurensning, landskapsanalyse)

Planleggings- og tilretteleggingstiltak er satt opp med 3. prioritet i aktivitetsbudsjettet for 2016-2019 når det gjelder SMIL. Det har i planperioden 2008-2011 vært gitt tilskudd til ett tiltak i Sokndal kommune.

2.4 Kulturmiljø og kulturminner

Et kulturlandskap kan kort sies å være et landskap som er påvirket / bearbeidet av mennesker. Med landbrukets kulturlandskap menes områder hvor landbruksvirksomhet har vært drevet eller drives fortsatt. Landbruksvirksomhet omfatter jordbruk og skogbruk og kombinasjoner med tilleggsnæringer. Landbrukets kulturlandskap omfatter både innmark og utmark.

Hva som er et pent kulturlandskap er den nok ulike meninger om. Med verdifulle kulturlandskap tenker en på biologisk mangfold, lang kontinuitet, sjeldenhet, kulturelementer og opplevelsesverdier.

Kulturlandskapet er en viktig del av vår kulturarv og representerer store kulturverdier. Kulturlandskapet er også viktig i forhold til identitet, biologisk mangfold, grunnlag for andre næringer, og ikke minst som en trivselsfaktor for allmennheten. Kulturlandskapet bidrar derfor til levende bygder.

Kulturlandskapet i Rogaland er sterkt preget av et aktivt og godt jordbruk. Enkelte steder kan vi spore menneskelig aktivitet i kulturlandskapet gjennom 4000 år. Husdyrholdet står sterkt. Store beitevidder og grasdyrking, sammen med rikelig nedbør gir et grønt, frodig og åpent landskap.

De menneskestyrte endringene i naturen skjedde sakte fram til maskinene og den industrielle revolusjon kom på slutten av 1700 tallet. I dag har vi effektive maskiner som kan hogge skog, rydde og planere land og påvirke store områder på kort tid. Dagens jordbruk er for det meste rasjonelt. De naturgitte forutsetningene har likevel sørget for at en del av jordbrukslandskapet i Sokndal er fragmentert, tungdrevet og vanskelig å rasjonalisere i forhold til f.eks Jærregionen. Mange steder er derfor den gamle teigstrukturen intakt og korte veistubber, steinklopper og rydningsrøyser setter fremdeles sitt særpreg på mange områder. Landskap som har store opplevelsesverdier og høyt biologisk mangfold finnes spredt over hele kommunen, men en del av dette landskapet er i ferd med å gro igjen. Skjøtsel og sikring av landbrukets kulturlandskap blir stadig viktigere.

Det er foretatt en undersøkelse om hvor vi finner de verdifulle kulturlandskapene i Sokndal kommune. I nasjonal oversikt over viktige kulturlandskap i Sokndal nevnes: Hellevik, Sogndalsstrand, Brandsberg, Ørslund, Mål og Rekefjord. Som lokalt viktige kulturlandskap regnes: Gaudland, Barstad, Urdal, Rekedal, Rekeland, Rekefjord, Lauvland, Øvre Lauvås, Knubedal, Jøssingfjord, Li, Bu, Lindland, Krune, Skjefrås, Birkeland, Gyland og Åsvoll. Det er her flere områder hvor teigstrukturen er inntak.

Fylkesmannen sin strategi med landbrukets kulturlandskap i Rogaland peker på at Sokndal har:

1. Meget vakre landskap på:

- Jøssingfjord
- Området Sogndalsstrand og holmene utenfor
- Kjelland
- Årosåsen

2. Vakre landskap på:

- Fra Åmodt til Guddal
- Området Løyning, Sand, Mål, Reg, Dydland og Bu.
- Området Løtoft, Elvestrøm, Barstad og Rossdal
- Kysten fra Birkeland til Nordfjord.
- Området rundt Eiavatnet.

En vil her prioritere kulturminner omkring opplev Dalane traséen og i kulturlandskapet omkring Sogndalsstrand. Tiltaket vil være i tråd med landbruksplanen i Sokndal hvor det er gjennomført tiltak for å tilgjengeliggjøre kulturminner, gamle ferdselsårer, gammel kulturmark og verdifulle naturtyper. Det ble i 2008 gitt tilskudd til omlag 2 km stisystem omfattende den gamle postveien forbi Ribland og østover mot Rekedal.

Det ble i planperioden 2008 – 2011 gjennomført omfattende tiltak med utsiktsrydning i Sokndal kommune. Dette er et tiltak som er ferdigstilt og som ikke er prioritert i nærværende plan. Det vil i henhold til den nye forskriftsendringen ikke lenger være mulig å bevilge tilskudd til utsiktsrydning i perioden 2016 – 2019, med mindre forskriften endres.

Kulturmilø og kulturminner er satt opp med 4. prioritet i aktivitetsbudsjettet for 2016-2019 når det gjelder SMIL midler.

2.5 Freda og verneverdige bygninger

Bygninger fra før 1650 er automatisk fredet. Andre eldre bygninger kan fredes ved spesielt vedtak. Verneverdig bygning er arkitektonisk eller kulturhistorisk verdifull bygning som ikke er fredet, men som likevel bør bevares etter antikvariske metoder og prinsipper. I Sokndal er det mange verneverdige bygninger på gårdsbruk som er registrert i SEFRAK. Ved å bevilge SMIL-midler håper en at flere eldre boliger og driftsbygninger på gårdsbruk kan bli tatt vare på. Det er slik at det kan gis tilskudd til alle bygninger på gårdstun og i inn- og utmark, fra våningshus og driftsbygninger til utløe, koier og kvernhus. Tidligere var det slik at tilskudd kun kunne gis til bygninger som brukes i landbruksdrift eller i annen næringsvirksomhet på gårdsbruket. Normalt ble det ikke gitt tilskudd til våningshus og andre hus som ikke brukes i drifta. Det er ikke lenger krav for å få tilskudd at bygningen skal nyttes i landbruksdriften eller til annen næring på bruket.

En vet ikke om noen konkrete prosjekter for 2016-2019, men en regner med at det gjerne vil komme ca. 3-4 søknader i løpet av perioden. Tiltak for å bevare freda og verneverdige bygninger er satt opp med 5.prioritet i aktivitetsbudsjettet for 2016-2019 når det gjelder SMIL midler.

En vil presisere at det innenfor denne ordningen kun er utvendige påkostninger som det kan gis tilskudd til.

AKTIVITETSBUDSJETT FOR TILTAK I JORDBRUKET 2016-2019

Kommune:

Sokndal

Nr:

1111

Prioritet	Kode*	Prosjekt	Søknader	Totalkostnad	Tilskudds - prosent	Tilskudd
1	53	Ferdseil	10	300 000	70	210 000
2	51	Biologisk mangfold	5	350 000	100	350 000
3	71	Planlegging og tilretteleggingsprosjekt	3	100 000	100	100 000
4	54	Kulturmiljø/kulturminne	4	200 000	50	100 000
5	55	Freda og verneverdige bygninger	4	600 000	30	180 000
Sum				1 550 000		940 000

Oppsummering - fordeling av midlane for ~~2012-2015~~ 2016-2019

Jordbruk

Kode Kulturlandskapstiltak

Kode	Prosjekt	tiltak	tiltak	tiltak	tiltak	tiltak	tiltak	tiltak
51	Biologisk mangfold			5	350 000	100	350 000	
53	Ferdseil			10	300 000	70	210 000	
54	Kulturmiljø/kulturmiljø			4	200 000	50	100 000	
55	Freda/verneverdige bygninger			4	600 000	30	180 000	

Planlegging- og tilretteleggingsprosjekt

Kode	Prosjekt	tiltak	tiltak	tiltak	tiltak	tiltak	tiltak	tiltak
71	Planlegging og tilretteleggingsprosjekt			3	100 000	100	100 000	
Sum				1 550 000			940 000	